

Grażyna Nawrońska, Andrzej Gołębiewski, Mirosław Marcinkowski, Tadeusz Nawroński

Elbląg - Stare Miasto, AZP 16-51/-

Informator Archeologiczny : badania 27, 90-91

1993

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Czchów, st. 1, Zamek
gm. loco, woj. tarnowskie
AZP 107-63/3

Muzeum Okręgowe w Tarnowie

Badania prowadził mgr Andrzej Szpunar (autor sprawozdania) przy współudziale mgr mgr Barbary Szpunar i Agnieszki Mirek. Finansowane przez Urząd Wojewódzki w Tarnowie. Pierwszy sezon badań. Zamek średniowieczny.

Badania prowadzono na wzgórzu zamkowym. Ze względu na brak dokumentacji z badań sondazowych Ekspedycji Karpackiej wytyczono nową siatkę arową z wykopem poprzecznym, przecinającym wzgórze po osi zbliżonej do osi wschód-zachód.

Wykop o długości 20 m miał za zadanie uchwycenie nawarstwień na wzgórzu zamkowym, na domniemanym dziedzińcu i przy murach obwodowych. Odślonięto bruki dziedzińca i dwa ciągi murów: kamienny mur zachodni o grubości ok. 2 m i mur wschodni o podobnej konstrukcji, ale o grubości 1,2 m. Sam grzbiet wzgórza zamkowego był wybrukowany. W trakcie badań odślonięto także element zabudowy wewnętrznej zamku.

W kolejnym wykopie odślonięto narożnik północny zamku, będący jednocześnie narożnikiem domu zamkowego, z dwoma otworami okiennymi. Uchwycono cały poprzeczny profil międzymurza zamku.

W wyniku wykopalisk uzyskano ponad 10 000 zabytków ruchomych, głównie ceramiki, kości, metali itp. Na uwagę zasługuje kilkanaście naczyń glinianych, 9 grotów kusz, 3 grotы strzał, wędzidło, ostrogi i płytki zbroi.

Elbląg-Stare Miasto
AZP 16-51/-

Pracownie Konserwacji Zabytków
 Sp. z o. o. Pracownia Archeologii
 Miast w Gdańsku

Badania prowadzili mgr mgr Grażyna Nawrońska, Andrzej Gołębiowski, Mirosław Marcinkowski pod kierunkiem Tadeusza Nawrońskiego (autor sprawozdania). Finansowane przez Zarząd Miasta Elbląga. Czternasty sezon badań. Miasto późnośredniowieczne i nowożytnie (1237-1945).

Badania archeologiczne w 1993 r. prowadzone były w zachodniej połowie bloku zabudowy między ulicami: Rzeźnicka — Stary Rynek — Kowalska — Murna. Pracami objęto obszar 1510 m², zwiększając dotychczas przebadaną powierzchnię Starego Miasta do ok. 6700 m².

Teren poddany badaniom ma szczególne znaczenie dla układu przestrzennego miasta. Według hipotez historyków w tej części bloku miał się znajdować najstarszy plac targowy, zajęty po pożarze w 1288 r. przez ratusz i halę targową. Ratusz i sukiennice potwierdzone źródłami pisanyymi w 1. poł. XIV w., uległy pożarowi w 1777 r. i nie zostały odbudowane. Na ich miejscu powstały budynki mieszkalne. Istotną sprawą było przebadanie budynków związanych z zespołem ratuszowym, tj. domu pisarza i jatek rzeźnickich, oraz określenie innych części kompleksu administracyjnego. Punktem wyjścia do ich weryfikacji była kompilacja XVIII-wiecznego historyka elbląskiego Ferdynanda Neumanna.

Rezultaty tegorocznych prac należy uznać za rewelacyjne, mając na uwadze dotychczasowy stan wiedzy. Uchwycenie dobrze zachowanych relikwów zabudowy drewnianej (domy ramowo-słupowe, słupowe) zarówno wewnątrz bloku, jak i od strony ulic Stary Rynek i Rzeźnicka pozwalają na definitywne wykluczenie regularnego placu targowego w XIII w. na tym terenie.

W XIII w. przystąpiono do budowy murowanego zespołu ratuszowego, przedtem jednak przeprowadzono niwelację terenu, wybierając 80-100 cm starszych nawarstwień. Pier-

wszy budynek był usytuowany równolegle do głównej ulicy Starego Miasta, tj. Starego Rynku, i miał wymiary 14–15 x 35–35,5 m. Mieściła się w nim hala targowa oraz sala posiedzeń rady miejskiej. Kolejna rozbudowa tego zespołu miała miejsce w k. XIV w. Powstał wówczas kompleks administracyjny z wydzielonym budynkiem ratusza, domem pisarza, jatkami rzeźnickimi, podwórkiem ratuszowym. W rozległych piwnicach ratuszowych i pod sukienicami zachowała się ogromna ilość potłuczonych dzbanów, w większości kamionkowych. Na początku XV w. zbudowano nowy ratusz, usytuowany już przy ul. Stary Rynek i wchłaniający północną partię budynku z najstarszej fazy. Przed ratuszem zachował się fundament pręgierza, dotychczas lokalizowanego w innym miejscu. Istotną sprawą było zlokalizowanie podwórka ratuszowego z dużą latryną kamienną, którą wtórnie zasypano w XVI–XVIII w. W jej wnętrzu znaleziono ok. 30 fragm. pieczęci lakowych.

Z innych znalezisk zwracają uwagę przede wszystkim kamienne elementy dawnego wystroju architektonicznego ratusza, świadczące o wysokim poziomie artystycznym budowniczych.

Badania będą kontynuowane w celu ostatecznego określenia funkcji trzech pozostałych części kompleksu administracyjnego oraz uchwycenia struktury zabudowy mieszczańskiej otaczającej pierwotnie ten zespół od strony północnej.

Głogów, st. 2, Ostrów Tumski, woj. legnickie — patrz: wczesne średniowiecze

**Gniewoszów, st. 1, Zamek „Szczerba”
gm. Międzyzlesie, woj. wałbrzyskie
AZP 99-24/3**

Muzeum Archeologiczne we Wrocławiu

Badania prowadził mgr Czesław Francke. Finansowane przez Urząd Miasta i Gminy w Międzyzlesiu. Ósmy sezon badań. Zamek średniowieczny, koniec XIII? w.–1428 r.

W 1993 r. badania od początku ukierunkowano na poszukiwanie mającej jakoby istnieć na zamku wieży. Ukształtowanie terenu oraz przebieg muru obwodowego sugerowały, że wieża mogła stać w sąsiedztwie furty — tu też prowadzono wykopaliska. Jak się okazało lokalizacja wykopu była trafna. W wyniku prac odsłonięto 3 ściany budynku o wymiarach zewnętrznych 9,15 x 9,7 m i powierzchni blisko 90 m². Jego narożniki w dolnych partiach były prostokątne, a w górnych lekko zaokrąglone. Mury kamiennego budynku o grubości 0,9 m zachowały się na wysokość 0,5 m–3,2 m. Po przebadaniu ponad połowy jego wnętrza okazało się, że ściany wzniesiono w dwóch konstrukcjach. Od wewnątrz był to budynek drewniany, zbudowany z belek o średnicy ok. 0,35 m układanych na zrąb (negatywy po belkach w jednym z narożników), a na zewnątrz kamienny. Poziom użytkowy na części przebadanego obszaru był płaski, a na pozostałym tworzył nieckę wykutą w skale (cyster-na?). Miała ona do 1,4 m głębokości oraz w przybliżeniu do 5 m długości i 2 m szerokości. Nieckę otaczała półka skalna o szerokości do 1,6 m.

Wypełnisko budynku to przede wszystkim gruz i spalenizna. W części o płaskim poziomie użytkowym odkryto do 0,2 m grubości warstwę przepalonego zboża (owsa?).

Nieznana jest funkcja odkrytego budynku. Raczej wątpliwe, by mogła to być wieża obronna w tradycyjnym rozumieniu tego terminu. Jak się wydaje jej fundamenty o grubości 0,9 m byłyby zbyt słabe żeby przenosić ściany jakiejś wyższej budowli, górującej nad murem obwodowym, który jeszcze obecnie sięga 8–10 m wysokości. Fakt, że w zasypisku znaleziono znaczną ilość zboża sugeruje, że mógł to być budynek gospodarczy, a jego część pełniła funkcję spichlerza. Istnieje jednak jeszcze inna możliwość. Właśnie w obrębie budynku II, a także w jego otoczeniu znaleziono ceramikę zróżnicowaną typologicznie oraz technologicznie, a więc przypuszczalnie i chronologicznie. Sam fakt zróżnicowania